

Eksamensopgave

Socialrådgiveruddannelsen – 7. semester

Modul 12 – Socialt arbejde – vidensbasering og udvikling

Navne:	Anne-Marie Helenius Christensen		
Studienr.:	20114380	Studentmails:	Ahch11@student.aau.dk

Titel:	Inklusion – Anerkendelse og stigmatisering i forbindelse med ADHD
Antal anslag, egenvurdering: <i>Max 10 A4 sider á 2400 anslag inkl. mellemlinje</i>	16.917
Vejleder:	Gitte Vestby
Gruppenr.:	66

Dato: 24. september 2015

Underskrift:

Studerende

Denne forside tæller ikke med i antal anslag!

Inklusion – anerkendelse og stigmatisering i forbindelse med ADHD

7. semester, Socialrådgiveruddannelsen 2012-2016
Aalborg Universitet

Udarbejdet af: Anne-Marie Helenius Christensen

Studie nr.: 20114380

Gruppe nr.: 66

Vejleder: Gitte Vestby

Anslag incl. mellemrum: 16.917

Indholdsfortegnelse

Emne	3
Problemfelt	3
Problemstilling	3
Afgrænsning	4
Problemformulering	4
Begrebsafklaring.....	4
ADHD.....	4
Det almene skolemiljø.....	5
Inklusionsbegrebet	5
Relevans for praksis samt udvikling af socialt arbejde	5
Metodeafsnit.....	6
Videnskabsteoretisk tilgang.....	6
Valg af empiri	6
Valg af teori	7
Erving Goffman.....	7
Daniel Stern	7
Analysestrategi.....	7
Projektdesign	8
Refleksioner over analysestrategi og design	8
Juridiske overvejelser om fremskaffelse af empiri	9
Litteraturliste.....	9

Emne

Hverdagslivet i Danmark er et socialt, kulturelt og identitetsmæssigt forehavende, og børn og unge lever i. De bliver påvirket af mange forskellige arenaer i forhold til det familiære og i institutionsmiljøet. Jf. Dagstilbudsloven og Folkeskoleloven skal børn støttes i at opleve en sund udviklingsproces, hvilket understøtter tankegangen om et helhedssyn, da det dermed er vigtigt at være opmærksom på den generelle trivsel hos barnet.

Undervisningsministeriet målsætning, at 96 procent af folkeskolens elever er en del af den almene undervisning i 2015, er næsten blevet indfriet, da tallet i skoleåret 2014/2015 vidste 95,2, procent.¹ Inklusion tankegangen handler om et skifte i perspektiv, da fokuset er flyttet fra det enkelte barn til fællesskabet. Ved inklusion skal barnet opleve at være en værdifuld deltager i både det sociale og faglige fællesskab, da dette er vigtigt for at kunne lære noget og samtidig kunne udvikle sig.

Problemfelt

Vi lever i et diagnosesamfund, hvor antallet af personer, der får stillet en diagnose, er steget voldsomt, og denne diagnosetænkning gør endvidere, at det der kunne være et socialt og strukturelt problem bliver individualiseret og overført til det pågældende barn. Det er et spændende felt, hvor der ikke findes én fast løsning, der tilgodeser alle børn samtidig.

Når et socialt problem opstår, bliver det ofte opfattet som en social afvigelse, hvilket medføre en vis form for sanktion fra samfundets side. Samfundet og dennes opfattelse af dette bevirker, at omgivelserne besidder en magt i forhold til, hvem der bliver stemplet. Det hele er en form for social proces, hvorigennem menneskers normale sociale identitet ødelægges som følge af omgivelsernes reaktion, kategorisering og bedømmelse.

Problemstilling

Aftalen om inklusion blev gennemført samtidig med skolereformen i skoleåret 2014/2015, og indebar, at 10.000 specialbørn skulle inkluderes i almene folkeskoleklasser². Det overordne formål har været, at flere børn skal få en hverdag med fællesskab frem for at blive ekskluderet i specialklasser.

Vi prøver at lære vores børn, at vi er forskellige, og at det er i orden ikke at være ens. Mange mennesker er berørte af psykiske sygdomme, men alligevel er det ikke noget, vi går og taler om i dagligdagen. Psykiske sygdomme er svære at se og forholde sig til for udefrakommende mennesker. Samtidig er psykiske sygdomme stadig forbundet med en del uvidenhed, som dermed er medskaber af usikkerhed og fordomme.

¹ <http://www.kl.dk/Folkeskolen/Flere-elever-er-blevet-en-del-af-folkeskolens-fallesskab-id181367/?n=0> besøgt d. 9. september 2015

² <http://nyhederne.tv2.dk/samfund/2015-08-10-ny-undersoegelse-alt-for-meget-inklusion-i-folkeskolen> besøgt d. 9. september 2015

Afgrænsning

Eksempelvis SFI, har lavet nogle undersøgelser i forhold til diagnoser og stigmatisering, men dette har aldersmæssigt været med voksne, som bor i egne boliger. Derfor og ud fra egen interesse har jeg valgt at beskæftige mig med målgruppen på mellemtrinnet i folkeskolen, da det er en alder, som er på vej ind i puberteten, hvor socialisering spiller en vigtig rolle for deres identitetsdannelse og danner grundlag for deres voksenliv. Denne socialisering, eller mangel på samme, og dannelse af identitet giver sammen med en diagnose en ekstra sårbarhed, som man som fagperson skal være ekstra opmærksom på. Desuden er jeg af den overbevisning, at denne aldersgruppe er bevidst om deres egen diagnose, og hvilken problematik det kan skabe i deres dagligdag samt sætte ord på de følelser, som vil være i spil.

Da der findes cirka 450 forskellige psykiatriske diagnoser, har jeg valgt at tage udgangspunkt i én konkret diagnose nemlig ADHD, da det er en diagnose, som der har været og stadig er en mærkant stigning i, og den dermed berører mange børn og unge samt deres familie. ADHD regnes for at være den diagnose af psykiske sygdomme, som er hyppigst indenfor børneområdet. Der vurderes at 3-5 % opfylder de diagnostiske kriterier for diagnosen³

På grund af deres impulsivitet reagerer børn med ADHD ofte mere følelsesbetonet. De kan derfor fremstå som aggressive, uhøflige og humørsvingende overfor personer, som er uvidende omkring de problematikker, som diagnosen indeholder. Da det er en målgruppe af børn, hvor mange, diagnosen til trods, skal inkluderes, finder jeg det naturligt at beskæftige mig med det primære skolemiljø i den almene skole. Da de mangler færdighederne til at vise en mere hensigtsmæssig adfærd, vil det naturligvis spille en rolle i den interaktion, der finder sted med omverdenen, og jeg vil derfor holde mit fokus på det sociale aspekt, og hvilke oplevelser de har i dagligdagen i forhold til stigmatisering eller anerkendelse, og prøve at vurdere, hvordan det kan spille ind på deres fremtidige socialisering.

Problemformulering

Hvordan har de oplevelser på baggrund af stigmatisering eller anerkendelse, som elever fra mellemtrinnet med en ADHD diagnose får i forbindelse med interaktionen i den almene skole, indflydelse på deres fremtidige socialisering?

Begrebsafklaring

ADHD

ADHD er en forkortelse af Attention Deficit/ Hyperactivity Disorder. Altså en forstyrrelse af opmærksomhed, aktivitet og impulsivitet. Undersøgelser viser, at både børn og voksne med ADHD har en lavere mængde dopamin i hjernen. Dopamin er et signalstof, der blandt andet styrer de dele af hjernen, som er med til at kontrollere bevægelser, regulere opmærksomhed og påvirke motivationen. Man kender endnu ikke alle årsagerne til ADHD, men ifølge forskere er diagnosen i 60-80 procent af tilfældene arveligt betinget eller skyldes ADHD miljøpåvirkninger under graviditeten. Graden af ADHD kan variere, og betyder derfor, at børn med ADHD er ligeså forskellige fra hinanden som andre børn. Fælles for

³ http://www.vidensraad.dk/sites/default/files/vidensraadforebyggelse_boern-og-unges-mentale-helbred_digital_01_0.pdf besøgt d. 17. september 2015

dem er, at de i dagligdagen oplever nederlag, da de har svært ved at leve op til det, som omverdenen forventer af dem, og når de alligevel forsøger at leve op til kravene, bliver de ofte mødt med kritik, fordi resultatet ikke er tilfredsstillende.

Man taler om tre forskellige typer af ADHD:

1. ADHD med overvejende opmærksomhedsforstyrrelse
2. ADHD med overvejende hyperaktivitet og impulsivitet
3. ADHD kombineret

Børn med ADHD har ofte også andre psykiske vanskeligheder: Mange har sproglige eller sprogafhængige indlæringsvanskeligheder, søvnforstyrrelser, angst og autistiske træk.⁴

Det almene skolemiljø

I formålsparagraffen i Folkeskoleloven står følgende:

”Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling”.

Der står ligeledes i lovgivningen, at undervisningen består af en række obligatoriske emner samt understøttende undervisning i den 10 årige periode, der er undervisningspligt i Danmark.

Inklusionsbegrebet

Undervisningspligten gælder alle børn og unge, også selv om der er nogle behov hos det enkelte barn, som der skal tages specielle hensyn til jf. Folkeskolelovens kap. 2 § 3 stk. 2. Aftalen om inklusion, hvor flere børn med særlige behov skal inkluderes i folkeskolens almindelige undervisning, blev indgået af et bredt flertal i Folketinget i 2012. Inklusion kan være vanskeligt at definere, og man påhæfter det ofte børn med særlige behov, som skal inkluderes i den almene folkeskole. Jeg vil dog påpege, at Aalborg Kommune med deres Inklusionsstrategi 2015-2018⁵ tænker det ind over alle børn, da det er vigtigt at alle er deltager i og oplever sig som en del af fælleskabet i skoleregi.

Relevans for praksis samt udvikling af socialt arbejde

Et emne som ensomhed er meget oppe at vende i disse tider, da der er flere undersøgelser, som påpeger, at flere og flere føler sig ensomme, dette være sig både ældre og yngre. Ensomhed og inklusion vil på alle måder komme til at berører mit fremtidige arbejde som socialrådgiver, da jeg påtænker at arbejde indenfor skoleregi. Det vil ligeledes være to emner, som vil berøre mange andre områder indenfor socialrådgiverfaget, da eksempelvis arbejdsløshed også kan forbindes med ensomhed og henholdsvis

⁴ <http://adhd.dk/om-adhd/> besøgt d. 17. september 2015

⁵ http://www.google.dk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCQQFjAAahUKEwjfoNaGoorIAhUCnXIKHfk_AkM&url=http%3A%2F%2Freferater.aalborgkommune.dk%2Fpdf.aspx%3Fpdfnavn%3D16780785-14319838-1.pdf%26type%3Dbilag%26id%3D38856&usq=AFQjCNFhYTLvip6yhIpxSm4jUOYixc6fLg&bvm=bv.103073922,d.bGQ besøgt d. 15. september 2015

inklusion og eksklusion på arbejdsmarkedet og i fællesskabet. Overordnet kan alle grupper af mennesker, der ikke i almindelighed anses for afvigende eller marginaliserede, fra tid til anden opleve at blive stigmatiserede. Stigma forekommer i bund og grund alle steder, hvor der findes identitet, og er et relevant emne da samfundet opstiller måder at inddele mennesker i kategorier på, og det beslutter hvilke egenskaber, der skal opfattes som sædvanlige og naturlige kriterier for hver af disse kategorier.

Endvidere finder jeg min problemformulering relevant, da det er vigtigt, at vi får analyseret hvilke problemer, børnene selv oplever i forbindelse med interaktionen i deres skoletid, således vi kan forebygge og gøre brug af dette ved videre inklusion i Folkeskolen. Det er vigtigt, der er fokus på kvaliteten af inklusionen, og det ikke bare bliver et måltal. Ellers vil det samfundsmæssigt koste mange økonomiske ressourcer, grundet det stigende antal med diagnosen ADHD, og vi ikke har været opmærksomme på de udefinerede behov, der måtte være.

Metodeafsnit

Videnskabsteoretisk tilgang

Systemets håndtering af børnenes vanskeligheder i dagligdagen, får betydning for deres egne og omgivelsernes håndtering af de udfordringer, der følger med en diagnose. Desuden kan det have betydning for deres mestring i forhold til dette. FN's Børnekonvention påpeger forpligtigelser til at inddrage barnets egne synspunkter på forhold, som har betydning for deres liv. Jeg synes personligt, det er vigtigt at høre barnets egne holdninger og synspunkter, og kan godt se vigtigheden af, at de er aktive aktører i deres eget liv og får indflydelse, diagnose til trods.

Da jeg vælger at se det ud fra den diagnosticeredes perspektiv og dennes selvopfattelse, vil der være tale om en interaktionistisk tilgang, da jeg vil få min fokus på selve samspillet mellem de mennesker, og den kommunikation der sker i nuet. Dette kan relateres til et humanistisk perspektiv, hvor netop mennesket sættes i fokus, hvilket er en central del af det almene værdigrundlag i socialt arbejde (Harder og Nissen, 2011: 249-251)⁶.

Valg af empiri

På baggrund af min problemformulering og den videnskabsteoretiske tilgang, vil jeg foretage et kvalitativt studie. Observation og interview kunne i sammenhæng give rigtig god mening, men det vil være meget tidskrævende, og jeg har derfor ikke muligheden for dette.

Derfor har jeg valgt at benytte mig af et interview. Helt konkret et semistrukturerede interview, da denne metode vil give mig en mulighed for at styre interviewet, samtidig med at deltageren frit kan besvare spørgsmålene, hvilket vil være nyttigt, da det er komplekse og personlige spørgsmål, der skal svares på (Kruuse, 2007: s. 140-145)⁷.

Jeg vil foretage interviewet af en med diagnosen ADHD. Dette skal gerne være en person, som er blevet inkluderet i en almen klasse, og hvor der på skolen er et sideløbende spor med special klasser, således der

⁶ Harder, Margit, Maria Appel Nissen: Helhedssyn i socialt arbejde, Akademisk Forlag, 1. udgave 1. oplag, 2011

⁷ Kruuse, Emil: Kvalitative forskningsmetoder – i psykologi og beslægtede fag, Dansk Psykologisk Forlag, 6. udgave 1. oplag, 2007

kan drages nogle paralleller. Er der tid og mulighed for det, kunne det være ønskeligt at foretage et yderligere interview med samme udgangspunkt, for at kunne understøtte reliabiliteten.

Når det drejer sig om kvalitative metoder og en tilgang ud fra barnets perspektiv, finder jeg den fænomenologiske tænkning velfungerende som udgangspunkt. Dette på grundlag af, at det er en forståelse, som peger på at kunne forstå fænomener ud fra aktørenes egne perspektiver og beskriver verden, som den opleves af informanterne, ud fra den antagelse, at den vigtige virkelighed er det, som mennesket opfatter det som. Det er en forståelse som skulle åbne min bevidsthed, således at fænomenerne træder frem så klart som muligt uden at blive påvirket af min egne forforståelse og fordomme(Harder og Nissen, 2011: 249-251)⁸.

Valg af teori

Erving Goffman

Da ADHD hos børn og unge gerne kommer til udtryk gennem problemer med opmærksomhed og en udad regerende adfærd, og de dermed ofte virker forstyrrende på deres omgivelser, kan dette kræve stor forståelse og støtte hos omverdenen. De har stor risiko for at støde ind i mange nederlag i løbet af dagligdagen – både socialt og fagligt. Samfundet har nogle normer og regelsæt, man skal følge, og på baggrund af disse værdier og egenskaber har man en forestilling om, at alle børn og unge er på en bestemt måde. Men dette kan unge med ADHD have svært ved at leve op til. På baggrund af denne stereotype klassificering er der risiko for, at man stigmatiserer unge med ADHD, da deres symptomer er direkte modsætninger til denne klassificering. Derfor vil jeg benytte Erving Goffmans teori om stigmatisering, da min problemformulering lægger op til at undersøge den sociale interaktion, som finder sted mellem stigmatiserede og såkaldt "normale" mennesker. Goffman mente, at man stigmatiserer ved at bruge sygdomsbetegnelser eller gøre brug af diagnoser om personer. Han mente, at det har en lang række negative konsekvenser for personens selvforståelse og den måde, hvorpå andre responderer på vedkommende. Hans teorier er baseret på observationer af mennesker almindelige omgang med hinanden og de sociale regler, som styrer alle vores forskellige handlinger i social interaktion (Goffman, 2009)⁹.

Daniel Stern

I dag udvikles mange børn og unges selvoplevelse i samspil med mange forskellige personer grundet den store tilknytning til pasnings- og institutionsinstitutioner, og det er derfor vigtigt at påpege, at der mangler den stabilitet, tryghed og forudsigelighed, der er vigtig for mange af de unge, der vil danne grundlag for undersøgelsen af min problemformulering. Som sekundær teori kunne det være relevant at inddrage Daniel Stern, da han fandt, at barnets selvudvikling og selvdannelse er vigtig i forbindelse med socialisering, og han var optaget af samspillet med den helt nære person (Hauge og Brørup, 2005: s. 62-69)¹⁰.

Analysestrategi

Min fortolkning af det empiriske materiale er ud fra en hermeneutisk tilgang, da det er én ud af mange fortællinger. Samtidig er den menings og helhedsorienteret i sin tilgang, og forsøger at forstå det unikke ved det specifikke menneske gennem indlevelse og meningsfyldt helhed, som kan beskrives ved den

⁸ Harder, Margit, Maria Appel Nissen: Helhedssyn i socialt arbejde, Akademisk Forlag, 1. udgave 1. oplag, 2011

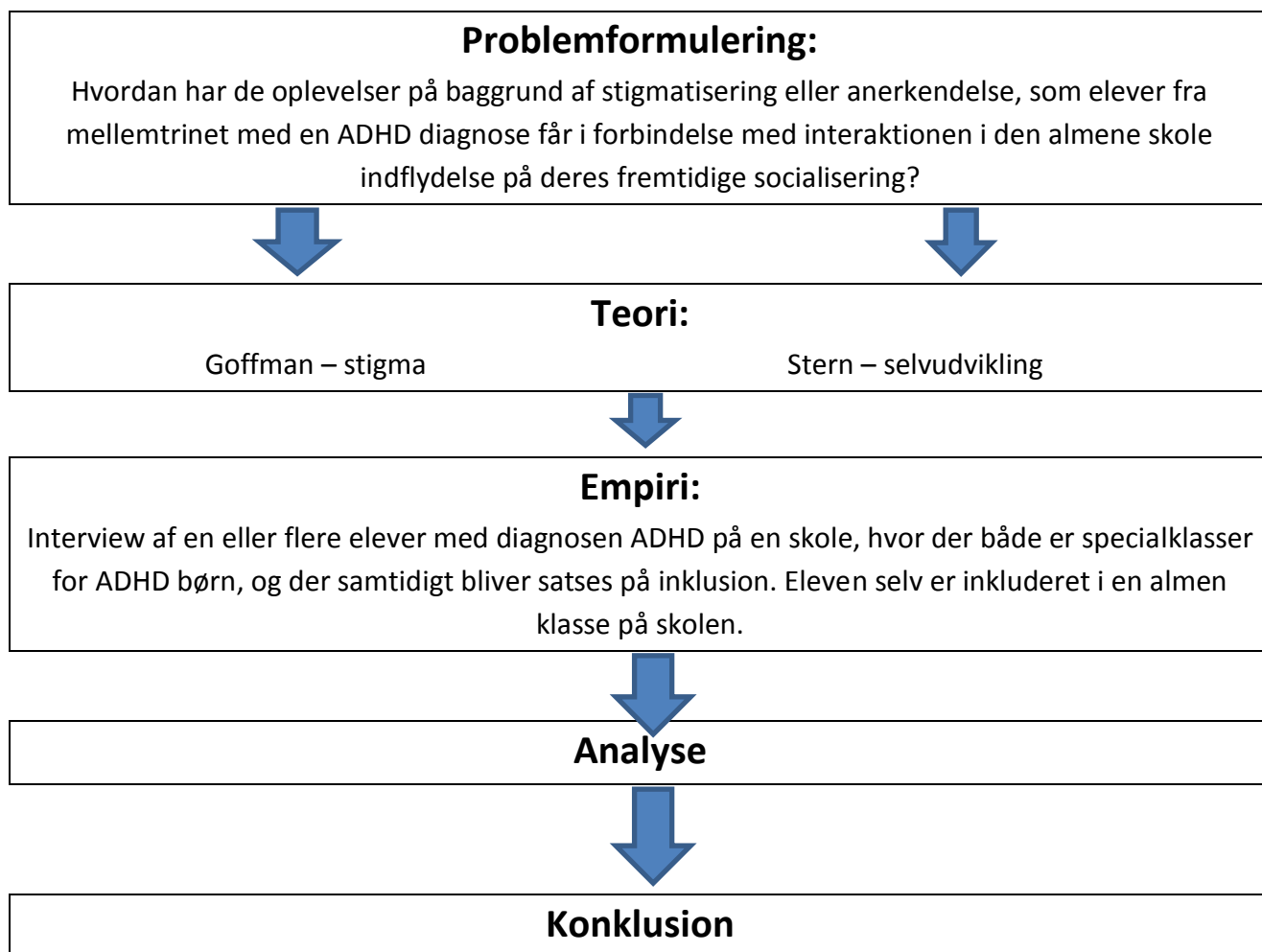
⁹ Goffman, Erving: Stigma, om afvigerens sociale identitet, Samfundslitteratur, 2. udgave, 2009

¹⁰ Hauge, Lene, Mogens Brørup: Gyldendals psykologi håndbog, Gyldendal, 3. udgave 2. oplag, 2005

hermeneutiske cirkel, som viser samspillet mellem det specifikke og helheden. Det vil sige, man skal forstå delelementer for at forstå helheden, men samtidig skal man kunne forstå helheden for at kunne forstå de enkelte delelementer (Kruuse, 2007: kap. 13)¹¹.

Projektdesign

Ud fra den valgte problemformulering samt teori- og metodevalg, kommer mit projektdesign til at se ud som følgende:

Refleksioner over analysestrategi og design

Jeg skal være opmærksom på at, diagnosen kan give nogle udfordringer eksempelvis i forbindelse med deres kognitive og sociale udvikling. Samtidig kan min tilstedeværelse og vores indbyrdes relation påvirke svarene, da jeg er udefrakommende, og jeg skal dermed være indforstået med at validiteten afhænger af ærligheden hos den interviewede. Endvidere er et interview en genfortælling af, hvordan specifikke individer forstår bestemte situationer, og den sociale eksklusion, som mange med en psykisk sygdom

¹¹ Kruuse, Emil: Kvalitative forskningsmetoder – i psykologi og beslægtede fag, Dansk Psykologisk Forlag, 6. udgave 1. oplag, 2007

oplever, behøver ikke umiddelbart være følge af stemping og kulturel stereotypificering, men af selve deres sygdom og dens symptomer. Derfor gælder det om at lave en god interviewguide, der bygger på viden om den person og det konkrete, jeg er interesseret i at undersøge nærmere. Jeg skal derfor fra starten være opmærksom på, hvilke ting, jeg ønsker at få svar på og holde fokus omkring dette.

Juridiske overvejelser om fremskaffelse af empiri

I forbindelse med mit interview skal jeg være opmærksom på hvilken form for anonymitet, jeg tilbyder. Hermed tænker jeg på, om jeg kan tilbyde fuld anonymitet, hvor jeg ikke kender personens identitet, eller anonymitet, hvor personens navn ikke nævnes i forbindelse med opgaven og ved fremlæggelser. Samtidig skal jeg være opmærksom på personens alder, og at der desuden vil blive tale om personlige spørgsmål om livsvilkår og livssituation, så der bør af den grund hentes informeret samtykke fra værge. Tavshedspligten er også en vigtig del af opgaven, da jeg ikke uberettiget må videregive eller udnytte fortrolige oplysninger, som jeg vil blive bekendt med. Jeg skal naturligvis behandle de indsamlede data med respekt og tage nødvendige forhåndsregler i forhold til, at de ikke kommer i uvedkommendes kendskab og tage udgangspunkt i god databehandlingskik.

Litteraturliste

- <http://www.kl.dk/Folkeskolen/Flere-elever-er-blevet-en-del-af-folkeskolens-falleskab-id181367/?n=0> besøgt d. 9. september 2015
- <http://nyhederne.tv2.dk/samfund/2015-08-10-ny-undersoegelse-alt-for-meget-inklusion-i-folkeskolen> besøgt d. 9. september 2015
- <http://adhd.dk/om-adhd/> besøgt d. 17. september 2015
- http://www.vidensraad.dk/sites/default/files/vidensraadforebyggelse_boern-og-unges-mentale-helbred_digital_01_0.pdf besøgt d. 17. september 2015
- http://www.google.dk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCQQFjAAahUKEwjfoNaGoorIAhUCnXIKHfk_AkM&url=http%3A%2F%2Fpreferater.aalborgkommune.dk%2Fpdf.aspx%3Fpdfnavn%3D16780785-14319838-1.pdf%26type%3Dbilag%26id%3D38856&usg=AFQjCNFhYTLvip6yhIpxSm4jUOYixc6fLg&bvm=bv.103073922,d.bGQ besøgt d. 15. september 2015
- Harder, Margit, Maria Appel Nissen: Helhedssyn i socialt arbejde, Akademisk Forlag, 1. udgave 1. oplag, 2011
- Hauge, Lene, Mogens Brørup: Gyldendals psykologi håndbog, Gyldendal, 3. udgave 2. oplag, 2005
- Kruuse, Emil: Kvalitative forskningsmetoder – i psykologi og beslægtede fag, Dansk Psykologisk Forlag, 2007